

M. Pavlič, M. Markič*

OBVEZNA DOKUMENTACIJA I SIGURNOST NA RADU UTEMELJENA NA DOKAZIMA

UDK 331.45(066)
PRIMLJENO: 25.3.2021.
PRIHVAĆENO: 22.2.2022.

Ovo djelo je dano na korištenje pod Creative Commons Attribution 4.0 International License

SAŽETAK: Potreba za »sigurnošću na radu utemeljenom na dokazima« (engl. evidence-based occupational safety) postaje sve veća te je jedan od novih i aktualnih izazova u znanosti o sigurnosti i struci. Cilj ovoga rada je predstaviti rezultate istraživanja o stvarnome čuvanju obvezne dokumentacije (evidencije) u slovenskim velikim i srednje velikim poduzećima koju su prema slovenskome Zakonu o varnosti in zdravju pri delu (Zakon o sigurnosti i zdravlju na radu) dužna čuvati. Na 1.300 elektroničkih adresa velikih i srednje velikih trgovačkih društava poslan je upitnik za procjenu provedbe mjera sigurnosti na radu. Utvrdili smo da se u anketiranim poduzećima prosječno u 87,5 % slučajeva provode aktivnosti vođenja evidencija s područja sigurnosti na radu, što je razmjerno visok stupanj provedbe. Najviši stupanj provedbe trajnoga čuvanja dokumentacije odnosno vođenja evidencija s područja sigurnosti na radu poduzeća iskazuju u vezi s nesrećama na radu (97,6 %), zdravstvenim pregledima radnikâ (97,3 %) te osposobljavanjem radnikâ (96,1 %). Najniži stupanj vođenja evidencija s područja sigurnosti na radu uočava se na području pregledavanja i ispitivanja osobne zaštitne opreme (79,4 %). Zaključci ovoga istraživanja imaju teorijske i praktične implikacije za sve koji se bave planiranjem, provedbom i kontrolom sigurnosti na radu na temelju stvarno dostupnih informacija.

Cljučne riječi: dokumentacija, evidencije, informacije, menadžment, poduzeća, sigurnost na radu

UVOD

U industrijaliziranim državama svijeta, nesreće (u slobodno vrijeme i na radu) uzrokuju više smrti nego sve zarazne i pojedinačne bolesti, a iznimka su bolesti srca i rak (Takala et al., 2014.). Za samo stanje, razvoj sustava i istraživanje sigurnosti na radu (u ostatku teksta: SNR) i menadžmenta SNR-a, od ključne su važnosti pravne osnove SNR-a. Među njima su međunarodni dokumenti, konvencije, preporuke Međunarodne organizacije rada (u ostatku teksta: MOR), direktive i smjernice Europske unije, ustav, zakoni i mnogobrojni podzakonski akti ili drugi autonomni akti (Učur,

1999.) te njihova primjena. Najvažnijim dokumentima smatraju se Konvencija MOR-a br. 81 iz 1947. godine (Lapornik, 2019.) koja govori o inspekciji rada u industriji i trgovini, Konvencija br. 119 o osiguranju strojeva, Konvencija br. 155 iz 1981. godine o sigurnosti i zaštiti zdravlja na radu i o radnome okruženju te Konvencija br. 161 koja govori o službama medicine rada, iz 1985. godine.

U Okvirnoj direktivi 89/391/EEZ o mjerama za poticanje poboljšanja na području sigurnosti i zdravlja radnikâ na radu, uvedena je obveza vođenja evidencije nesreća i zdravstvenih problema na radu kod poslodavca zbog kojih je radnik bio nesposoban za rad više od tri radna dana. Za odgovorna tijela vlasti i u skladu s nacionalnim propisima i/ili praksom poslodavac mora sastavljati

*Dr. sc. Miran Pavlič, (miran.pavlic@kclj.si), Univerzitetni klinični center Ljubljana, Zaloška 2, 1000 Ljubljana, Slovenija, prof. dr. sc. Mirko Markič, (mirko.markic@guest.arnes.si), Univerza na Primorskem, Fakulteta za management, Izolska vrata 2, 6000 Koper, Slovenija.

izvješća o nesrećama i zdravstvenim problemima na radu koje su pretrpjeli njegovi radnici. U direktivi državama članicama nisu dane preciznije preporuke o prijavljivanju nesreća i zdravstvenih problema na radu. One su pripremljene u MOR-u (*ILO, 1996.*). Navedene odredbe direktive jedna su od osnova za harmonizaciju statistike nesreća i zdravstvenih problema na radu u državama članicama EU-a, koja je započeta 1990. godine, a njezin je rezultat metodologija ESAW (*Eurostat, 2001., 2012.*).

Poslodavac čuva svu dokumentaciju u skladu sa Zakonom o varnosti in zdravlju pri delu (ZVZD) i podzakonskim aktima, a osobito dokumentaciju koja se odnosi na: povremena ispitivanja štetnih utjecaja u radnome okruženju, povremeno pregledavanje i ispitivanje radne opreme, pregledavanje i ispitivanje osobne zaštitne opreme, provedeno osposobljavanje za siguran rad i ispite osposobljenosti, zdravstvene preglede radnikâ, nesreće na radu, kolektivne ozljede, opasne pojave, dijagnosticirane profesionalne bolesti i bolesti povezane s radom te njihove uzroke, kao i na opasne stvari koje upotrebljava, ako je to predviđeno posebnim propisima.

Prijavljivanje nesreća na radu, posebice bolesti povezanih s radom i profesionalnih bolesti u Republici Sloveniji nije najbolje uređeno (*ZZZS, 2010.*). Službene/formalne evidencije i statistike slučajeva nesreća na radu i profesionalnih bolesti, koje bilježe pružatelji zdravstvenih usluga, ne odražavaju stvarno stanje čestoće nesreća na radu i profesionalnih bolesti. Loše evidencije posljedica su neoriginalnoga, odnosno nepreciznoga sustavnoga zakonodavstva kojim se uređuje prijavljivanje, dijagnosticiranje i evidentiranje ozljeda na radu i profesionalnih bolesti. Otvoreno je i izrazito neuređeno područje profesionalnih bolesti gdje su evidentiranje i izvještavanje potpuno nereálni. U Sloveniji je evidentirano otprilike 15 do 20 puta manje profesionalnih bolesti (oko 3 – 5 slučajeva na 100.000 aktivnih osiguranika na godišnjoj razini) od broja koji bismo u stvarnosti očekivali na temelju podataka o čestoći tih bolesti u državama usporedivim sa Slovenijom (oko 70 slučajeva na 100.000 aktivnih osiguranika). Stupanj prijave ozljeda na radu u Sloveniji je također niži od prosjeka država EU-15, što pruža temelj za pretpostavku o nepotpunoj pokrivenosti prija-

va, odnosno o netočnosti evidencija i na području ozljeda na radu (*ZZZS, 2010.*).

Carrillo (*1998.*) opisuje menadžerske pristupe na području SNR-a koji ne djeluju. Navodi da tradicionalni pristupi, koji se u organizacijama najčešće primjenjuju, nisu prikladni. Među njima može se spomenuti traženje lošega postupanja pojedinca, trošenje velikih svota financijskih sredstava na tehničko-tehnološka rješenja te evidencije nesreća i zdravstvenih problema kao jedini način za mjerenje učinkovitosti. Spomenuti autor vodi se Druckerovom spoznajom da rastuća potražnja materijalnih nagrada poništava djelotvorna menadžerska oruđa za porast učinkovitosti. Na kraju utvrđuje da dobri rezultati dolaze od osoblja koje razumije svoju ulogu u osiguravanju SNR-a.

Kontroliranje evidencija o sigurnosti i zdravlju na radu izrazito je pozitivan proces koji mjeri ostvarenje svrhe i ciljeva u interesu svih u organizaciji. Organizacija u kojoj je nadzor sastavni dio prisile, manipuliranja, špijuniranja itd. sigurno je loša. Kontroliranje evidencija o sigurnosti i zdravlju na radu prikupljanje je i priopćavanje informacija o uspješnosti i učinkovitosti funkcioniranja organizacije rukovoditeljima, kako bi oni postignute rezultate usporedili s planiranima te donosili odluke o možebitnim mjerama (*Tavčar, 2008.*). Kontroliranje/nadzor evidencija o sigurnosti i zdravlju na radu sustavno je pregledavanje, praćenje tijeka ili razvoja čega, posebno određene djelatnosti. Također je to promatranje i pregledavanje zbog utvrđivanja položaja i stanja čega. Kontroliranje evidencija sigurnosti i zdravlja na radu proces je u kojemu jedna osoba ili više njih provjeravaju dostignuća i na prikladan način poduzimaju mjere. To je utvrđivanje usklađenosti kakve djelatnosti s definiranim pravilima i propisima (*WorkCover, 2009.*). Odnosi se na procjenjivanje pravilnosti poslovanja s obzirom na postavljene ciljeve i ispravljanje nepravilnosti (*HSE, 2013.*). Temelji se na nadzornim povratnim informacijama i radnim uputama, a ostvaruje se provedbom (*Kralj, 2006.*). Dobivanje informacija o sigurnosti i zdravlju na radu obuhvaća sustavan nadzor kapaciteta, sposobnosti radnikâ, sredstava za rad i fizičkoga okruženja. Kontrola evidencija sigurnosti i zdravlja na radu sadržava i preventivu i kurativu opasnih situacija i okolnosti (*Heinrich et al., 1980.*). Svrha kontroliranja evidencija sigurnosti

nosti i zdravlja na radu nije kažnjavanje, nego na dokazima utemeljena struka i znanost o sigurnosti.

Na području SNR-a postoji potreba za više informacija koje se zasnivaju na dokazanim argumentima. Poduzeća i druge organizacije raspolažu pouzdanim informacijama o tome što djeluje, a što ne djeluje. Socijalne partnere lakše bi se moglo uvjeriti ako bi za te aktivnosti postojali dokazi (*Finneran, 2016.*). Drucker (*1999.*) utvrđuje da je pitanje »Što učiniti?« glavni izazov za ključne sudionike i stručne suradnike s područja sigurnosti i zdravlja na radu, naročito za one u velikim trgovačkim društvima koja su dugoročno bila uspješna.

Nedostatak nužno potrebnih informacija za donošenje odluka u praksi i znanosti o sigurnosti je uočen problem na koji je potrebno obratiti sve veću pozornost. Potreba za »sigurnošću na radu utemeljenom na dokazima« (engl. *evidence-based occupational safety*) postaje sve veća te je jedan od novih i aktualnih pristupa u znanosti o sigurnosti i struci. Donošenje odluka na području sigurnosti na radu temelji se na dostupnim i pouzdanim podacima te informacijama u poduzeću ili drugoj ustanovi. U dosadašnjim istraživanjima s područja sigurnosti i zdravlja na radu autori se nisu detaljnije bavili opisanom problematikom evidentiranja i planiranja aktivnosti pribavljanja korisnih podataka i informacija iz obveznoga vođenja evidencija. Potreba za sigurnošću na radu utemeljenom na dokazima povećava se jer vlasnici i menadžeri u poduzeću sve više moraju opravdavati planirane aktivnosti.

Pri pregledu stručne literature autori nisu uspjeli prikupiti podatke o tome u kolikoj mjeri odnosno u kojemu postotku slučajeva poslodavci provode zakonom propisano vođenje evidencije s toga područja. Nedostatak te informacije bio je identificirani istraživački problem te izazov s kojim su se autori suočili. U istraživanju smo slijedili osnovni cilj o utvrđivanju stupnja provedbe zakonom propisanih evidencija SNR-a.

Autori su postavili sljedeću hipotezu: H1: *Stupanj provedbe vođenja zakonom propisanih evidencija SNR-a viši je od 90 %.*

Empirijskim istraživanjem o tome kako se u promatranim poduzećima provode aktivnosti/mjere o vođenju evidencija s područja SNR-a

autori su pokušali poslodavcima, zaposlenicima, zakonodavcima, državnim institucijama i istraživačima, teoretičarima i praktičarima ponuditi odgovore na tu glavnu dilemu.

METODE

U teorijskome dijelu istraživanja autori su upotrijebili sljedeće znanstveno-istraživačke metode (*Zelenika, 2000.*): metodu deskripcije – definirali smo pojmove, opisali teoriju i utvrđene čimbenice; metodu sažimanja – saželi smo stajališta drugih autora koja su bila temelj našega istraživanja; metodu komparacije – međusobno smo usporedili metode, pristupe i istraživanja različitih autora s područja menadžmenta, menadžmenta SNR-a, kvalitete i kvalitete rada te učinkovitost poslovanja trgovačkih društava u svijetu – to smo usporedili sa stanjem u Republici Sloveniji; metodu kompilacije – na temelju stajališta drugih autora oblikovali smo sintezu zaključaka provedenoga istraživanja, i to u teorijskome i u praktičnome dijelu; metodu analize – upotrijebili smo je za razradu zaključaka dobivenih u prethodnim istraživanjima na analiziranome području; metodu sinteze – upotrijebili smo je za objedinjenje, odnosno izradu sažetaka i zaključaka s pomoću pregleda dosadašnjih istraživanja i predstavljenih zaključaka te metodu modeliranja – pomagala nam je pri strukturiranju jednostavnih slikovnih modela.

Pregled literature napravljen je s pomoću informacijskih sustava COBISS online, Google znalac, Web of Science i glavnih podatkovnih zbirki akademskih članaka Elsevier, odnosno ScienceDirect te Springer. Ključne riječi i/ili sveze riječi pri pretrazi literature bile su: sigurnost na radu (SNR), sigurnost i zdravlje na radu (SZNR), ozljede, evidencije, planiranje, znanost utemeljena na dokazima, informacije, mjere i poduzeće (i na slovenskome i na engleskome jeziku).

Na temelju analize domaće i strane literature predstavljena su teorijska razmatranja, koncepti SNR-a te posljedice koje se odražavaju u različitim pokazateljima (*Markič, 1999.*) stanja vođenja evidencije SZNR-a.

U empirijskome dijelu istraživanja autori su upotrijebili sljedeće znanstveno-istraživačke

metode (*Zelenika, 2000.*): metodu kvantitativne analize, metodu klasifikacije, metodu sinteze i metodu dokazivanja i osporavanja. Temelj empirijskoga dijela istraživanja bila je kvantitativna analiza – istraživanje, podijeljeno u tri samostalna dijela, čiji je prvi dio provedba ankete o stanju razvijenosti vođenja evidencija SNR-a u slovenskim trgovačkim društvima (velikim i srednjim) odnosno u poduzećima (u nastavku). Zbog ostvarivanja toga cilja za prikupljanje podataka autori su upotrijebili vlastiti upitnik. Sam upitnik prije provođenja ankete testiran je na pokusnom uzorku. Nakon provođenja pokusnoga istraživanja i zajamčene valjanosti autori su proveli kvantitativno istraživanje u srednjim i velikim slovenskim poduzećima.

Jedinica promatranja bilo je srednje veliko (od 50 do 249 zaposlenih) i veliko poduzeće (250 ili više zaposlenih), registrirano u Republici Sloveniji kao pravna ili fizička osoba. Podatke o broju poduzeća u trenutku anketiranja dobili smo od Agencije Republike Slovenije za javnopravnu evidenciju i usluge (slov. *Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve - AJ-PES*) iz njihova internetskoga poslovnoga registra (ePRS). Elektroničkom poštom poslani su upitnici 1.300 velikih i srednje velikih poduzeća u Republici Sloveniji.

Upitnik je poslan stručnim suradnicima za SNR jer oni o menadžmentu SZNR-a imaju najviše informacija te najbolje poznaju sustav SZNR-a i radne uvjete u anketiranome poduzeću (*Heinrich, 1959., Fernández-Muñiz et al., 2009.*).

Prikupljeni podatci analizirani su sljedećim statističkim metodama:

- za predstavljanje demografskih specifičnosti upotrijebili smo izabrane opisne statistike (mjere srednjih vrijednosti, mjere varijabilnosti i relativne brojeve)
- osnovne rezultate ankete o stanju razvijenosti evidencija SNR-a predstavili smo s pomoću izabranih opisnih statistika (mjere srednjih vrijednosti i mjere varijabilnosti).

REZULTATI

Anketne upitnike odnosno kontrolne obrasce za procjenu provedbe mjera SNR-a autori su poslali na 1.300 elektroničkih adresa trgovačkih društava, a primili su 183 ispunjena anketna upitnika, što čini 14,07-postotni odaziv. Nakon pregleda ustanovili smo da dio anketiranih nije naveo prave matične brojeve ili registarske brojeve pri ZZZS-u (Zavodu za zdravstveno osiguranje Slovenije), odnosno nije dao suglasnost da za njihovo poduzeće smijemo prikupljati podatke o nesrećama na radu i bolovanjima. Tako nam je za analizu ostalo 137 anketnih upitnika ispunjenih u cijelosti, što čini 10,7 % svih slovenskih velikih i srednje velikih trgovačkih društava koja su u Republici Sloveniji registrirana kao pravne ili fizičke osobe.

Autori su utvrdili da se u anketiranim poduzećima u prosjeku u 87,5 % slučajeva provode aktivnosti/mjere u fazi kontrole menadžmenta SNR-a i vođenja evidencija s područja SNR-a, što je razmjerno visok stupanj provedbe. To ne iznenađuje jer važnost provedbe aktivnosti/mjera kontrole i nadzora na području SNR-a opisuje niz autora (*Alli, 2008., Orsila et al., 2011., Thanwadee, 2012.*).

Tablica 1. Analiza evidencija SNR-a – aktivnosti/mjere kontrole, opisne statistike**Table 1. SNR analysis of evidence – activities/control measures, descriptive statistics**

Aktivnost/mjera funkcije kontrole	Najniži stupanj provedbe	Najviši stupanj provedbe	Prosječni stupanj provedbe	Koeficijent varijacije (%)
Ukupno	0	100	87,5	23,1
Poslodavac je provodio redovit i temeljit unutrašnji nadzor nad provedbom mjera za siguran rad.	0	100	79,9	28,1
Poslodavac je povremenim ispitivanjima štetnih utjecaja radnoga okruženja provjeravao prikladnost radnih uvjeta.	0	100	86,7	26,3
Poslodavac je povremenim pregledavanjima i ispitivanjima radne opreme provjeravao njihovu usklađenost s propisima o sigurnosti i zdravlju na radu.	0	100	93,1	14,8
Poslodavac je popravljao i dopunjavao procjenu rizika svaki put kad postojeće preventivne mjere zaštite nisu bile dovoljne, odnosno kad nisu bile prikladne, kad su se promijenili podatci na kojima se temeljila procjena, kad su postojale mogućnosti i načini za unapređenje, odnosno dopunu procjene.	0	100	83,8	24,4
Poslodavac je provodio obvezne povremene ispite teorijske i praktične osposobljenosti za siguran rad za radnike koji su radili na radnim mjestima na kojima iz procjene rizika proizlazi veća opasnost od nesreća i profesionalnih bolesti te za radnike koji su radili na radnim mjestima na kojima su nesreće na radu i profesionalne bolesti češće.	0	100	91,1	17,4
Osposobljenost za siguran rad poslodavac je provjeravao na radnome mjestu.	0	100	88,0	22,0
Poslodavac je utvrđivao jesu li radnici pod utjecajem lijekova koji mogu utjecati na psihofizičke sposobnosti.	0	100	53,8	75,5
Poslodavac trajno čuva dokumentaciju koja se odnosi na povremena ispitivanja štetnih utjecaja u radnome okruženju.	0	100	96,0	13,6
Poslodavac trajno čuva dokumentaciju koja se odnosi na povremena pregledavanja i ispitivanja radne opreme.	10	100	95,7	12,4
Poslodavac trajno čuva dokumentaciju koja se odnosi na pregledavanja i ispitivanja osobne zaštitne opreme.	0	100	79,4	42,2
Poslodavac trajno čuva dokumentaciju koja se odnosi na provedeno osposobljavanje za siguran rad i ispite osposobljenosti.	40	100	96,1	11,2
Poslodavac trajno čuva dokumentaciju koja se odnosi na zdravstvene preglede radnikâ.	40	100	97,3	9,5
Poslodavac trajno čuva dokumentaciju koja se odnosi na nesreće na radu i kolektivne nesreće.	40	100	97,6	8,6
Poslodavac trajno čuva dokumentaciju koja se odnosi na opasne pojave.	0	100	85,2	35,0
Poslodavac trajno čuva dokumentaciju koja se odnosi na dijagnosticirane profesionalne bolesti i bolesti povezane s radom te njihove uzroke.	0	100	87,6	33,2
Poslodavac trajno čuva dokumentaciju koja se odnosi na opasne stvari koje upotrebljava.	0	100	88,8	26,1

Najviši stupanj provedbe trajnoga čuvanja dokumentacije odnosno vođenja evidencija s područja SNR-a poduzeća iskazuju u vezi s nesrećama na radu (97,6 %), zdravstvenim pregledima radnikâ (97,3 %) i osposobljavanjem radnikâ (96,1 %). Najniži stupanj vođenja evidencija s područja SNR-a uočava se na području pregledavanja i ispitivanja osobne zaštitne opreme (79,4 %).

Poduzeća koja su sudjelovala u istraživanju prosječno su najmanje dosljedna u kontroli i vođenju evidencija u pogledu utvrđivanja jesu li radnici pod utjecajem lijekova koji mogu utjecati na psihofizičke sposobnosti. Kontrola je manje dosljedna i što se tiče ispitivanja i pregledavanja osobne zaštitne opreme, pri čemu je za spomenuto područje značajna velika polariziranost poduzeća koja su sudjelovala u istraživanju (koeficijent varijacije iznosi do 75,5 %). Poduzeća u svojem sustavu menadžmenta SNR-a imaju nadzor te ga provode, a on može i izostati te se ne provoditi.

RASPRAVA

Na temelju rezultata provedenoga istraživanja moguće je zaključiti da se aktivnosti i mjere pojedinih funkcija menadžmenta SNR-a u slovenskim srednje velikim i velikim poduzećima provode u prosjeku u 80 % do 90 % slučajeva te da poduzeća koja su sudjelovala u istraživanju u 10 % do 20 % slučajeva ne provode minimalne, odnosno zakonom propisane mjere.

U ovome istraživanju utvrđuje se da poduzeća koja su sudjelovala u istraživanju u prosjeku u 87,5 % slučajeva provode aktivnosti/mjere u fazi kontrole menadžmenta SNR-a i s njom povezanom provedbom vođenja evidencija te da su postotci BS i IF (pokazatelja radnih uvjeta) u poduzećima s najvišim stupnjem razvijenosti menadžmenta SNR-a manji od prosjeka područja aktivnosti djelovanja pojedinoga poduzeća, što u vezi s apsentizmom i radnim uvjetima također utvrđuju (*Saksvik, Nytro, 1996.*).

Dobivene rezultate analiza u nekim je dijelovima moguće, odnosno nužno usporediti s rezultatima sličnih, već provedenih studija, u kojima su istraživači, kao i autori, promatrali utjecaj menadžmenta sigurnosti na radu (zakonom propisanih mjera) na radne uvjete i/ili na gospodarsku

učinkovitost poduzeća. Najprije je potrebno istaknuti da pri pregledu literature autori nisu pronašli posve identična istraživanja. Istraživanja su se primjerice odnosila samo na određenu granu gospodarske djelatnosti ili samo na izabrane, a ne sve (kao i u ovome istraživanju) propisane zakonske mjere menadžmenta SNR-a.

Torp i suradnici (*2000.*) utvrđuju da sustavne mjere menadžmenta SNR-a pozitivno utječu na zadovoljstvo osoblja, aktivnosti trgovačkoga društva i radnoga okruženja, sudjelovanje radnikâ u upravljanju SNR-om i na manje bolesti povezanih s radom. Usto utvrđuju da je dobro radno okruženje važan čimbenik u pripremljenosti poduzeća za organizacijske promjene. U ovome istraživanju sustavnih mjera menadžmenta SNR-a autori su utvrdili da ih poduzeća provode prosječno u 80 % do 90 % slučajeva, kao i da viši postotak vodi prema manjemu broju ozljeda na radu i bolovanja od prosjeka u sektoru. Također je utvrđeno da su pokazatelji produktivnosti i kretanja dohodaka veći od prosjeka aktivnosti određenoga poduzeća. Zaključci autora slažu se sa zaključcima Thorpa, Riisea i Moena (*2000.*).

U poduzećima koja su sudjelovala u istraživanju prosječno se u 80 % slučajeva provode aktivnosti/mjere u fazi planiranja menadžmenta SNR-a. Pri transformaciji toga podatka u praksu treba biti oprezan. Saksvik i Quinlan (*2003.*) upozoravaju na zaključke danskoga istraživanja, u kojemu se tvrdi da velika poduzeća sve mjere iz procjene rizika provode na papiru, međutim u praksi te mjere nisu u cijelosti ostvarene. Tako postoji izazov »papirnih« usklađivanja, kao i zabilježena radničkog sudjelovanja na području SNR-a. Slično utvrđuju za Norvešku i Australiju. U Republici Sloveniji struka sigurnosti na radu u praksi također potvrđuje da je kod poslodavaca opažen velik raskorak između zabilježenih i planiranih mjera u procjenama rizika te stvarno ostvarenih mjera.

ZAKLJUČAK

Na razini država nedostaju objektivna znanja o tome što djeluje, a što ne djeluje, koje su mjere na području menadžmenta SNR-a najučinkovitije i najbolje utječu na manji broj ozljeda na radu, manje bolovanja i veću gospodarsku učinkovitost.

Zato je cilj ovoga empirijskog istraživanja bio utvrditi kako se u proučavanim poduzećima provode aktivnosti/mjere o vođenju evidencija s područja SNR-a. Pokušalo se poslodavcima, zaposlenicima, zakonodavcima, državnim institucijama i istraživačima, teoretičarima i praktičarima ponuditi odgovore na tu središnju dilemu.

Provedeno istraživanje pokazuje da se najviši stupanj provedbe trajnoga čuvanja dokumentacije odnosno vođenja evidencija s područja SNR-a poduzeća iskazuje u vezi s nesrećama na radu (97,6 %), zdravstvenim pregledima radnikâ (97,3 %) i osposobljavanjem radnikâ (96,1 %). Najniži stupanj vođenja evidencija s područja SNR-a uočava se na području pregledavanja i ispitivanja osobne zaštitne opreme (79,4 %).

Dobivene vrijednosti upućuju na to da se aktivnosti i mjere pojedinih funkcija menadžmenta SNR-a u slovenskim srednje velikim i velikim poduzećima prosječno provode u 80 % do 90 % slučajeva, odnosno da poduzeća koja su sudjelovala u istraživanju u 10 % do 20 % slučajeva ne provode minimalne odnosno zakonom propisane mjere. U ovome istraživanju utvrđeno je da poduzeća koja su sudjelovala u istraživanju u prosjeku u 87,5 % slučajeva provode aktivnosti/mjere u fazi kontrole menadžmenta SNR-a i trajno čuvanje odnosno vođenje evidencija s područja SNR-a.

U srži preventive je uvjerenje da se ona isplati, da je potrebno i smisleno ulagati u SNR na nacionalnoj i međunarodnoj razini (uključujući i vlade). To ima smisla i u malim i u velikim poduzećima jer organizacija zahtijeva uključenost svih u poduzeću – od rukovoditeljâ do radnika s najmanje iskustva. Poduzeća pri podizanju produktivnosti moraju omogućiti (te nadograđivati) i sigurne radne uvjete. S pravim poticajnim okruženjem, osposobljenom radnom snagom i uređenim radnim uvjetima uspostavlja se temelj trajnosti poduzeća.

Istraživanje istovremeno pridonosi i razvoju u struci i u pogledu primjene jer istraživanja takve vrste, koja bi upućivala na povezanost menadžmenta SNR-a s radnim uvjetima i gospodarskom učinkovitošću poduzećâ na području srednje Europe, nema. Dobiveni su novi podatci, znanja o utjecaju menadžmenta SNR-a, radnih uvjeta na

odabrane pokazatelje ekonomičnosti, rentabilnosti, produktivnosti i profitabilnosti. Autori su prvi, na temelju istraživanja koje se zasniva na objektivnim podacima, oblikovali izvorni model utjecaja čimbenika menadžmenta sigurnosti na radu na radne uvjete i gospodarsku učinkovitost velikih i srednje velikih slovenskih poduzeća, čime u organizacijama uspješnije ostvaruju misiju, viziju, svrhe i ciljeve te postižu bolje ishode poslovanja.

Na temelju provedenoga istraživanja ustanovljeno je da razvijeniji menadžment SNR-a dosljednije udovoljava zakonskim zahtjevima na području SNR-a, koji pritom ima vlastitu organiziranu službu za SNR i organizirani odbor za SZNR, a prihvaćeni standard OHSAS 18001 poduzećima u pravilu donosi bolje radne uvjete te veću gospodarsku učinkovitost. Sve navedeno vodi k većemu zadovoljstvu zaposlenikâ, poslodavaca, vlasnika, lokalne zajednice i društva kao cjeline.

Provedeno istraživanje i dobiveni rezultati omogućili su autorima da pruže smjernice za daljnje istraživanje. Takvo istraživanje bilo bi smisleno (s nekoliko izmjena) provesti i u svim javnim službama, državnim institucijama, odnosno u negospodarstvu. Daljnje istraživanje o stupnju ispunjavanja zahtjevâ vođenja evidencija SNR-a ponajprije bi bilo zanimljivo provesti u mikropoduzećima i u malim poduzećima.

LITERATURA

Alli, B. O.: *Fundamental principles of occupational health and safety*, Genova, International Labour Office, 2008.

Carrillo, R.-A. S.: Expanding managers' leadership role in safety, *Professional Safety Magazine*, 43, 1998., 6, 38–41.

Drucker, P. F.: *Management Challenges for the 21st Century*, New York, HarperCollins Publishers, 1999.

Eurostat: European statistics on accidents at work (ESAW), Methodology, 2001., dostupno na: http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/statmanuals/files/ESAW_2001_EN.pdf, pristupljeno: 7. 9. 2019.

Eurostat: European statistics on accidents at work (ESAW), Summary methodology, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2012.

Fernández-Muñiz, B., Montes-Peón, J. M. in Vázquez-Ordás, J. C.: Relation between occupational safety management and firm performance, *Safety Science*, 47, 2009., 7, 980–991.

Finneran, A. in Gibb, A.: *W099 – Safety and health in construction research roadmap – Report for consultation*, B. k.: CIB General Secretariat, 2013.

Heinrich, H. W., D. Petersen in N. Roos: *Industrial accident prevention: A safety management approach*, McGraw Hill, New York, 1980.

Heinrich, H. W.: *Industrial accident prevention: A scientific approach*, McGraw-Hill, New York, 1959.

HSE – Health and Safety Executive: Plan, Do, Check, Act, Sudbury: HSE Books, 2013.

ILO – International Labour Organisation: Recording and notification of occupational accidents and diseases, Geneva, International Labour Office, 1996.

Kralj, J.: *Temelji managementa in naloge managerjev*, Visoka šola za management, Koper, 2006.

Lapornik, M. B.: *Konvencija MOD št. 81*, dostupno na: <http://www.tzslo.si/pic/pdf/Konvencije-MOD-81-155.pdf>, pristupljeno: 14. 5. 2019.

Markič, M.: *Strateško planiranje kot orodje za udejanjanje politike varnosti in zdravja pri delu*, V Smernice evropske zveze na področju varnosti, 18–29, Ljubljana, Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo in Zveza društev varnostnih inženirjev Slovenije, 1999.

Orsila, R., Luukkaala, T., Manka, M. in Nygard, C.: A new approach to measuring work-related well-being, *International Journal of Occupational Safety and Ergonomics (JOSE)*, 17, 2011., 4, 341–359.

Saksvik, P. O. in Nytro, K.: Implementation of internal control (IC) of health, environment and

safety (HES) in Norwegian enterprises, *Safety Science*, 23, 1996., 1, 53–61.

Saksvik, P. O. in M. Quinlan: Regulating systematic occupational health and safety management: comparing the Norwegian and Australian experience, *Relations Industrielles/Industrial Relations*, 58, 2003., 1, 33–59.

Takala, J., Hamalainen, P., Saarela, K. L., Yun, L. Y., Manickam, K., Jin, T. W., Heng, P., Tjong, C., Kheng, L. G., Lim, S. in Lin, G. S.: Global estimates of the burden of injury and illness at work in 2012, *Journal of Occupational and Environmental Hygiene*, 11, 2014., 5, 326–337.

Tavčar, M. I.: *Strategija trženja*, Visoka šola za management v Kopru, Koper, 2008.

Thanwadee, C.: A safety assessment approach using safety enablers and results, *International Journal of Occupational Safety and Ergonomics (JOSE)*, 18, 2012., 3, 343–361.

Torp, S., Riise, T. in Moen, B. E.: Systematic health, environment and safety activities: do they influence occupational environment, behaviour and health?, *Occupational Medicine*, 50, 2000., 5, 326–333.

Učur, M.: Radno pravo i pravo zaščite na radu, *Rad i sigurnost*, 3, 1999., 1, 37–59.

WorkCover: National self-insurer OHS audit tool – user guide & workbook, 2009., dostupno na: http://www.workcover.nsw.gov.au/__data/assets/pdf_file/0004/18175/national-self-insurer-ohs-audit-tool-1492.pdf, pristupljeno: 20. 5. 2019.

Zakon o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD), Uradni list RS, št. 43/2011.

Zelenika, R.: *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka, 2000.

ZZZS – Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije: Poslovno poročilo za leto 2010, 2011., dostupno na: [http://www.zzzs.si/zzzs/info/egradi-va.nsf/0/e89e07f4d96561dec1257856003fd7a8/\\$FILE/Poslovno%20poro%C4%8Dilo%20za%20leto%202010_18.4.2011.pdf](http://www.zzzs.si/zzzs/info/egradi-va.nsf/0/e89e07f4d96561dec1257856003fd7a8/$FILE/Poslovno%20poro%C4%8Dilo%20za%20leto%202010_18.4.2011.pdf), pristupljeno: 8. 2. 2019.

THE MANDATORY DOCUMENTATION AND EVIDENCE-BASED SAFETY AT WORK

SUMMARY: The need for "evidence-based occupational safety" is growing and represents one of the new and current challenges in the safety science and profession. The purpose of our article is to present the results on the actual storage of the mandatory documentation (records) in the Slovenian large and medium-sized companies, which they are obliged to keep under the Occupational Safety and Health Act. We sent a questionnaire to 1.300 e-mail addresses of large and medium-sized companies to evaluate the implementation of the occupational safety measures. We found that in the surveyed companies, on average, 87,5 % meet the activities of keeping records in the field of occupational safety, which represents a relatively high level of compliance. The highest level of implementation of permanently kept documentation or keeping records in the field of occupational safety is shown in the connection with accidents at work (97,6 %), medical examinations of employees (97,3 %) and in connection with employee training (96,1 %). The lowest level of record keeping in the field of occupational safety is observed in the field of inspections and tests of personal protective equipment (79,4 %). The findings from our research have theoretical and practical implications for all those involved in the planning, implementation, and control of occupational safety based on actually available information.

Key words: *documentation, evidence-based, information, management, enterprises, occupational safety*

*Conference paper
Received: 2021-03-25
Accepted: 2022-02-22*